

ALARGUNAREN OINORDETZA- ESKUBIDEAK, KODE ZIBILA ALDARAZI DUEN 15/2005 LEGEAREN ARABERA

1.- SARRERA

Uztailaren 8ko 15/2005 Legeak (Estatuko Aldizkari Ofizialaren 163. zenbakia, uztailaren 9koa) Kode Zibila eta Prozedura Zibilaren Legea aldarazi ditu, banantze eta dibortzioaren arloan. Legearen beraren izenak adierazten duen bezala, ez da zehatz-mehatz oinordetzaren arloko legea, baizik eta familia-zuzenbidearen eremukoa. Arian ere, zioen azalpenak argiro-argiro azaltzen du zein den eraldaketaren helburua: *banantzea eta dibortzioa bi aukera moduan eskaintzen dira; alderdiek bi horiek erabil ditzakete, euren arteko elkarbizitzaren gorabeherak konpontzeko. Horrela, ezkontideek ezkontzaren barruan duten askatasun-printzipioa indartu nahi da, bi-bion borondate iraunkorrak eragin behar duelako, hala denean, elkarbizitzak aurrera egin eta indarrean jarraitzea*¹. Zioen azalpenak aipatu ere ez du egiten, haatik, legeak oinordetzaren arloan aldaketa dakarrenik.

¹ Itzulpena autorearena da. Berori oso-osorik irakurtzeko, Deustuko Unibertsitateko Euskal Gaien Institutuaren web-orrira jo dezake irakurleak (www.iev.deusto.es).

Hala eta guztiz ere, legearen bigarren artikulua alargunaren eskubideei buruzko arauketa aldarazi du Kode Zibilean. Aldarazpen horren eraginez, idazkera berria dute, bateko, 834, 835, 837.2 eta 840. artikuluek (alargunaren seniparteari buruzkoak), eta, besteko, 945. artikulua (alargunak abintestato oinordetzan dituen eskubideei buruzkoa). Hori dela eta, 15/2005 Legea oinordetza-zuzenbidearen esparruan sartzen da, zati batez bada bederen.

Artikulu honen bidez, oinordetza-zuzenbide horretan izandako aldaketa nabarmendu eta beraren inguruko hausnarketa laburra egin nahi da.

2.- ALARGUNAREN OINORDETZA-ESKUBIDEAK KODE ZIBILEAN, UZTAILAREN 8KO 15/2005 LEGEA INDARREAN JARRI BAINO LEHEN

2.1. Alargunaren senipartea

Kode Zibilaren 807.3 artikuluari helduta, alarguna seniparteduna da, kodeak berak *ezarritako forma eta neurrian*². Alargunaren senipartea ez ditu beste senipartea (ondorengoena, edo, hala denean, aurrekoena) baztertzen, eta, beraz, beste horiekin batera ager daiteke. Seniparte gisa, alargunak jarauntsiko kuota baten gaineko gozamina jasotzen du; kuota horren zenbatekoa aldatu egiten da, alargunarekin batera zein senipartedun agertzen den kontuan hartuta. Dena den, gozamen horren ordainketa egitean, gozamenak transformazioak izan ditzake, hau da, beraren konmutazioa gerta daiteke, bai jaraunselek hala eskatuta, bai alargunak berak hala eskatuta.

2.1.1. Senipartedun izateko baldintzak

Zentzuzkoa denez, ezkontidea alargun bihur dadin, eta, ondorenez, seniparte-eskubidea izan dezan, nahitaezkoa da

² In *Kode Zibila/Código Civil*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2004, 424. or.

ezkontide izatea³ eta ezkontza hori indarrean egotea kausatzailea hiltzeko unean. Horregatik, argi dago dibortziatuak ez duela seniparte-eskubiderik bere ezkontide ohiaren oinordetzan, ordurako ezkontza deseginda baitago. Orobat esan behar da ezkontza rato eta burutugabeari buruz, epaia oinordetza ireki baino lehenagokoa denean, bai eta ezkontza deusezari buruz ere, baldin eta oinordetza irekitzen bada deuseztasuna adierazi duen epaia eman eta gero.

Baina zer gertatzen da banandutako ezkontidearekin, banantzeak ezkontza desegiten ez duenez gero? Horren ingurukoak dira 834 eta 835. artikulua. Artikulu horien testua, uztailako eraldaketa gertatu baino lehen, jarraikoa zen:

834. artikulua

Ezkontideak ez badaude banandurik euretako bat hiltzean edo banandurik badaude hildakoaren erruz, eta alarguna seme-alaba edo ondorengoekin batera pilatzen bada jarauntsian, alargun horrek gozamen-eskubidea izango du hobekuntzarako destinaturiko herenaren gain.

835. artikulua

Ezkontideak demanda bidez banandurik daudenean, banantze-auziaren emaitzari itxaron beharko zaio.

Ezkontide bananduen artean barkatzea edo berradiskidetzea gertatuz gero, alargunak bere eskubideei eutsiko die⁴.

Kontuan hartu behar da uztailaren 7ko 30/1981 Legeak ezkontzaren arauketa aldarazi zuela Kode Zibilean, eta deuseztasun-, banantze- eta dibortzio-auzietan bete beharreko

³ Horren inguruan, gogoan izan behar da uztailaren 1eko 13/2005 Legea, Kode Zibila aldaraztekoa, ezkontzeko eskubidearen arloan (Estatuko Aldizkari Ofizialaren 157. zenbakia, uztailaren 2koa). Lege horrek 2. lerrokada gehitu dio Kode Zibilaren 44. artikuluari; lerrokada horren idazkera honako hau da: *ezkontzak betekizun eta ondore berberak izango ditu, bi ezkongaiak sexu berdinekoak izan zein desberdinekoak izan* (itzulpena autorearena da). Zernahi gisaz, aditu batzuek zalantzan jarri dute lege hori Konstituzioarekin bat etortzea.

⁴ In *Kode Zibila/Código Civil*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2004, 435. or.

prozedura zehaztu zuela (Estatuko Aldizkari Ofizialaren 172. zenbakia, uztailaren 20koa). Eraldaketaren ondorioz, “erruduntasun/errugabezia” kontzeptuen ordez, banantzeko eta dibortziazeko arrazoiak barneratu ziren, egitezko banantzea eta epaiketa bidezkoa bereizita. Eraldaketaren ostean, beraz, ez zen erabiltzen ezkontide errudunaren ideia; horren ordez onartu zen ezkontidea banantzeko lege-arrazoian egotea. Alabaina, 1981eko uztailaren 7ko eraldaketa horrek ahaztu egin zuen (nahita edo nahi gabe) 834 eta 835. artikulua aldatzea, eta, ondorenez, artikulua ez zuten bereganatu banantzeari buruzko espiritu berria. Artikuluek eutsi egin zioten 1958ko apirilaren 24ko Legeak emandako idazkerari (Estatuko Aldizkari Ofizialaren 99. zenbakia, apirilaren 25koa).

Horrek eragin zuen, eragin ere, bi artikuluen horien hitzez-hitzeko aplikazioa ezinezkoa izatea. Ezintasun hori gainditzeko, doktrinan bi joera agertu ziren: batzuek proposatu zuten, “erru”aren ideien ordez, “banantzeko lege-arrazoian egotea” jartzea; beste batzuek 945. artikulua analogiaz aplikatzea sustatu zuten. Izan ere, 1981eko eraldaketak bai aldatu zuen abintestato oinordetzari buruzko 945. artikulua, eta, horren ondorioz, artikulua horrek jaso zituen banantzeari buruzko ideia berriak.

Bestalde, 835. artikuluari helduta, epaiketa bidezko banantzea bidean bazegoen ezkontideetatik bat hiltzean, epaiketa horren emaitzari itxaron behar zitzaion, alargunari senipartea zegokion ala ez jakiteko. Horrela, prozedurarekin aurrera egin behar zen, epaileak, bidezkoa izanez gero, banantzea adieraz zezan, kausatzailearen heriotzak banantze hori dagoeneko inposatuta zeukanean.

Bide beretik, barkatzeak edo berradiskidetzeak ezerezean uzten zuen aurretiazko banantzea eta, beraz, alargunak ez zuen bere senipartea galtzen, barkatze edo berradiskidetze hori agerrarazteko modua edozein izanik ere. Alargunak egitezko inguruabar hori frogatu behar zuen, seniparteari eutsi nahi izanez gero.

2.1.2. Zenbatekoa da alargunaren senipartea?

Lehen esan bezala, alargunaren senipartea ez ditu beste senipartea baztertzen. Alabaina, alargunaren gozamenak kargatzen duen kuota desberdina da, beste senipartedunak nortzuk diren kontuan hartuta. Hurrean ere, alarguna seniparteduna bada ondorengoekin batera, orduan alargunak gozamen-eskubidea du hobekuntzako herenaren gain (834. art.). Seniparteduna bada aurrekoekin batera, beraren gozamen-eskubideak jarauntsiaren erdia kargatzen du (837. art.aren lehenengo lerroa). Eta ez badago beste senipartedunik, jarauntsiaren bi herenak kargaturik geratzen dira alargunaren gozamen-eskubidearekin (838. art.).

Zentzuzkoa denez, seme-alaba edo ondorengoei buruz hitz egiten denean, hildakoaren seme-alaba edo ondorengoak aipatu nahi dira. Bi ezkontideenak izan daitezke, edo, bestela, hildakoarenak bakarrik. Azken horiei buruz, Kode Zibilaren 837. artikuluko bigarren lerroak erregela berezia ezarri zuen:

837. artikulua

[...]

Gozamenak hedadura bera izango du (hau da, jarauntsiaren erdia kargatuko du), alargunarekin batera pilatzen diren nahitaezko jaraunleak, hildakoaren eta alargunaren arteko ezkontza bitartean ernalduak izan arren, hildakoaren seme-alabak bakarrik direnean. Kasu horretan, gozamen-kuota hobekuntzako herenaren gain izango da, eta gairik ez du bereziki askeko herena kargatuko du⁵.

Lege-testuak, beraz, bereizketa (edo bereizkeria ote?) egiten zuen hildakoaren ondorengoen artean. Bi ezkontideen seme-alabak izanez gero, alargunaren gozamenak herena kargatzen zuen; eta, hildakoarenak bakarrik izanez gero, jarauntsiaren erdia kargatzen zuen. Konstituzioaren 14. artikulua ez du bereizkeriarik onartzen inguruabar pertsonalen arabera, eta,

⁵ In *Kode Zibila/Código Civil*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2004, 435 eta 436. orr.

seme-alabatasuna halakotzat hartu behar denez gero, xedapen hori konstituzio-aurkakotzat jo zitekeen.

2.1.3. Alargunaren senipartea konmutatzea

Esan bezala, alargunari senipartedun gisa gozamen-eskubidea dagokio jarauntsiko kuota baten gainean. Orokorrean seniparte hori ordaintzen da, jarauntsia banatzeko unean gozamenarekin kargatuta geratuko diren ondasunak identifikatuz. Edonola ere, ordainketa egiteko modu hori ez da legeak ezartzen duen modu bakarra. Alargunaren gozamena beste ordainbide batzuekin konmuta daiteke, gozamena jasan behar dutenek, alegia, jaraunselek hala eskatuta (839. art.), edo, kasu berezi batean, alargunak berak hala eskatuta. Nabari denez, konmutazioaren bitartez saihestu nahi da jabetza osoa bereiztea.

Alargunak eskatutako konmutazioa KZren 840. artikuluan dago araututa. Artikulu horren testua hauxe zen, 15/2005 Legeak eraldatu baino lehen:

840. artikulua

*837. artikulua*ren bigarren lerrokadak arauturiko kasua gertatzen denean, alargunak eska dezake seme-alabek jaso beharreko zatia kargatzen duen gozamena berari ordaintzea, diruzko kapitala ala jarauntsiko erloa esleituz; seme-alaboi dagokie aukeratzea⁶.

Hor irakur daitekeen bezala, KZren 840. artikulua konmutazioa eskatzeko ahalmena ematen zion alargunari, 837. art.ko bigarren lerrokadaren kasuan, hau da, alargun horrekin batera jarauntsian pilatzen ziren jaraunselek ondokoak besterik ez zirenean: kausatzailearen eta alargunaren arteko ezkontza bitartean ernalduak izan eta kausatzaile horren seme-alaba bakarrik zirenak. Kasu horretan, alargunak seme-alaboi eska ziezaiekeen gozamena berari ordain ziezaioten, diruzko kapitala

⁶ In *Kode Zibila/Código Civil*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2004, 436 eta 437. orr.

edo jarauntsiko ondasunen multzo bat emanaz; seme-alabei zegokien kapitalaren eta ondasun multzoaren artean aukeratzea, behin alargunak konmutazio-erabakia hartu eta gero.

Artikulu horren helburua zen, jabetza osoa ez bereiztea baino gehiago, alargunak harreman iraunkorrik ez izatea bere ezkontideak ezkontzatik kanpo baina ezkontza bitartean ernaldutako seme-alabekin. Izan ere, artikuluak proposatzen zituen ordainbide biek horixe ahalbidetzen zuten, alargunaren eta seme-alaba horien arteko komunikazioa ona izango ez zelakoan.

2.2. Alargunaren eskubideak- abintestato oinordetzan

945. artikulua

Aurretiko artikuluan aipaturiko deia ez da gertatuko, ezkontidea banandurik badago epai irmoaren bitartez, edo egitez banandurik badago bi ezkontideek sinesgarriri agerrarazi duten adostasunaren ondorioz⁷.

Aurretiko artikulua (KZren 944. art.ak, alegia) honakoa dio: *«aurreko eta ondorengorik izan ezean, eta albokoan aurretik, alarguna da hildakoaren ondasun guztien jaraunsl⁸»*. Arau hori 1981eko maiatzaren 13ko Legeak sartu zuen. Ordu arte, alargunaren tokia abintestato oinordetzan ez zen hirugarrena, baizik eta laugarrena, ondorengo, aurreko eta alboko zehatz batzuen atzetik⁹, 1958ko apirilaren 24ko Legeak 952. artikuluari emandako idazkera aintzat hartuta.

Edonola ere, alargunari ez zitzaion jarauntsirako deirik egiten, banandurik bazegoen epai irmoaren ondorioz, edo egitez, bi ezkontideek sinesgarriri agerrarazitako adostasunaren ondorioz. Artikulu hori ere aldatu egin zen 1981eko maiatzaren 13ko Legearen ondorioz, eta, horregatik, banantzeari buruzko

⁷ In *Kode Zibila/Código Civil*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2004, 464. or.

⁸ In *Kode Zibila/Código Civil*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2004, 464. or.

⁹ Alboko horiek ziren, hain zuzen ere, kausatzailearen neba-arrebak eta horien seme-alabak (hots, kausatzailean ilobak), lotura bikoitzekoak nahiz lotura bakarrekoak.

ideia berriak barneratu zituen. Legezko banantzeari zegokionez, nahitaezkoa zen epai irmoa izatea; edozelan ere, ezkontideen artean berradiskidetzea izanez gero, epai horren ondoreak ezerezean geratzen ziren. Eta egitezko banantzeari zegokionez, banantze hori hitzarmen bidezkoa, hau da, adostasunezkoa izan behar zen, eta, gainera, adostasun hori sinesgarriro agerrarazi behar zen. Autore batzuek eskakizun hori agirizko frogarekin identifikatu zuten, eta, are gehiago, eskritura publikoan jasotzearekin. Beste batzuen aburuz, ordea, agirizko froga ez zen beharrezkoa, beste bide batetik egiazta baziteken ezkontideek banantzearen inguruan egindako hitzarmena.

Abintestato oinordetzarekin bukatzeko, gogoan izan behar da alargunak gozamen-eskubidea duela, berarekin batera ondorengoak edo aurrekoak abintestato jaraunse direnean. Gozamen horri senipartearen atalean esandakoa aplikatu behar zaio.

2.3. Labur-bilduta

Uztailaren 8ko 15/2005 Legeak eraldaketa egin baino lehen, begi-bistakoa zen Kode Zibilarren 834. artikulua eta legetestu bereko 945. artikulua arteko koordinazio eza. Lehenengoa idatzita zegoen 1958ko apirilaren 24ko Legearen arabera, eta, bigarrena, 1981eko uztailaren 7ko Legearen arabera. Horrek eztaibada luzea eragin zuen doktrinan. Fugardo Estivill notarioak¹⁰ taula honetan jasotzen ditu labur-labur aipatu kontraesanak:

¹⁰ In FUGARDO ESTIVILL, J. M^a., «Los derechos del cónyuge viudo y la competencia territorial notarial en las declaraciones de herederos a intestato. Doctrina de las Audiencias Provinciales», *La Notaría*, 16 (2005), 50. or.

Kasua	Kode Zibilaren 945. artikulua (abintestato eskubidea)	Kode Zibilaren 834. artikulua (senipartea)
a) Epaiketa bidezko banantzea, epai irmoarekin	EZ	EZ
b) Epaiketa bidezko banantzea, epai irmoarekin, baina alarguna “errugabe” dela	EZ	BAI
c) Egitezko banantzea, sinesgarriro jasotako adostasunarekin	EZ	BAI
d) Egitezko banantzea, sinesgarriro jasotako adostasunik gabe	BAI	BAI

3.- ALARGUNAREN OINORDETZA-ESKUBIDEAK KODE ZIBILEAN, UZTAILAREN 8KO 15/2005 LEGEA INDARREAN JARTZEAZ GEROZTIK

3.1. Alargunaren senipartea

3.1.1. Senipartedun izateko baldintzak

15/2005 Legea indarrean jartzeaz geroztik, hauxe da 834 eta 835. artikuluen idazkera berria:

834. artikulua

Ezkontideak ez badaude banandurik, epaiketa bidez ez egitez, euretako bat hiltzean, eta alarguna seme-alaba edo ondorengoekin batera pilatzen bada jarauntsian, alargun horrek gozamen-eskubidea izango du hobekuntzako herenaren gainean.

835. artikulua

Ezkontide bananduen artean berradiskidetzea gertatu bada, eta, kode honen 84. artikularekin bat etorritz, berradiskidetze hori jakinarazi bazaio banantzearen gaineko ardura izan zuen epaitegiari, bizirik dirauenak bere eskubideei eutsiko die¹¹.

Eraldaketaren ondoren, argi dago banantzeak berarekin dakarrela banandutako ezkontideak senipartea galtzea hildakoaren oinordetzan. Ez da kontuan hartu behar banantze hori epaiketa bidezkoa den edo egitezkoa bakarrik. Batak nahiz besteak senipartea galtzea eragiten du. Berradiskidetzeaz denaz bezainbatean, horrek seniparteari eustea ahalbidetuko du, betiere berradiskidetzea jakinaraziz gero banantzearen gaineko ardura izan duen epaitegiari. Barkamenaren aipamena, berriz, ez da inondik inora agertzen, eta hori zentzuzkoa da, “erru”aren ideia desagertu denez gero.

3.1.2. Zenbatekoa da alargunaren senipartea?

Uztailaren 8ko 15/2005 Legeak ez du ukitu 837. artikulua lehengo leerrokda; ezbadatu du, ordea, bigarren lerrokada. Zehatz-mehatz esateko, hauxe da artikulua testua eraldaketaren ondoren:

837. artikulua

Ondorengorik izan ez arren, aurrekoak badaude, alargunak gozamen-eskubidea izango du jarauntsiaren erdiaren gain¹².

(Bigarren lerrokada ezabatuta)

Labur-zurrean, alargunaren gozamenak hobekuntzako herena kargatzen du, ondorengoak badira senipartedun alargunarekin batera (834. artikulua), eta erdia kargatzen du, aurrekoak badira senipartedun alargunarekin batera (837.

¹¹ Itzulpena autorearena da.

¹² Itzulpena autorearena da.

artikuluak). Ondorengoan artean, ez da bereizketarik egiten; hau da, hildakoarenak bakarrik izan nahiz bi-bionak izan, gozamenak kuota berbera kargatzen du. Lehen kritikaturako bereizkeria, beraz, ezabatu egin da.

3.1.3. Alargunaren senipartea konmutatzea

Uztailaren 8ko 15/2005 Legeak egindako eraldaketaren ondoren, jarraikoa da 840. artikuluan idatzera:

840. artikulua

Alargunarekin batera pilatzen direnean kausatzailearenak bakarrik diren seme-alabak, alargun horrek eskatu ahal izango du bere gozamen-eskubidea ordaintzea diruzko kapitala esleituz edo jarauntsiko ondasunen erloa esleituz, seme-alabek hala aukeratuta¹³.

Lehen bezala, alargunak konmutazioa eskatzeko ahalmena du, berarekin batera senipartedun direnean hildakoarenak bakarrik diren seme-alabak. Ordainbide berberak proposatzen dira gaur egun ere, baina alargunari gozatzeko aukera handiagoa eman gabe.

3.2. Alargunaren eskubideak abintestato oinordetzan

Eraldatutako artikulua ondokoa ezartzen du:

945. artikulua

Aurreko artikuluan aipaturiko deia ez da gertatuko, ezkontidea banandurik badago epaiketa bidez edo egitez¹⁴.

Egungo testuaren arabera, alarguna ez da abintestato oinordekoa izango, bananduta badago epaiketa bidez edo egitez. Berradiskidetzearen inguruan, artikulua ez du ezer esaten, baina badirudi analogiaz aplikatu daitekeela 835. artikulua berria.

¹³ Itzulpena autorearena da.

¹⁴ Itzulpena autorearena da.

3.3. Labur-bilduta

Uztailaren 8ko 15/2005 Legeak egindako eraldaketaren ondoren, banandutako alargunak senipartea galtzen du eta ez du eskubiderik abintestato oinordetzan ere, epaiketa bidez banandu nahiz egitez banandu. Berradiskidetzeak ahalbidetzen dio alargun horri oinordetza-eskubideak berreskuratzea, baldin eta berradiskidetze hori jakinarazi bazaio banantzearen gaineko ardura izan zuen epaitegiari.

Bestalde, alarguna senipartedun bada kausatzailearenak bakarrik diren ondorengoekin batera, haren senipartea hobekuntzako herena kargatzen du, bi-bion ondorengoekin gertatzen den bezala. Alabaina, kausatzailearenak bakarrik diren ondorengoen kasuan, alargunak konmutazioa eskatzeko ahalmena du.

4.- ALARGUNAREN OINORDETZA-ESKUBIDEAK EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO FORU- ZUZENBIDEAN

4.1. Alargunaren senipartea

Uztailaren 1eko 3/1992 Legeak, Euskal Herriko Foruzuzenbide Zibilar buruzkoak (Euskal Herriko Agintaritza Aldizkariaren 153. zenbakia, abuztuaren 7koa), 58 eta 59. artikuluetan jasotzen du alargunaren seniparteari buruzko arauketa.

4.1.1. Senipartedun izateko baldintzak

Horien inguruan dabilta 58. artikuluko azken lerrokada eta 59. artikulua.

58. atala

[...]

Alargunaren gozamen-eskubidea ezereztu egingo da berriro ezkontzen bada, edo beste batekin ezkondu-bizimodua badarama, edo ezkondu denboran zein ostean ezkontzatik

kanpoko umerik izaten badu, testamentuegileak besterik agindu ezean behintzat.

59. atala

Jarauntsian ez du oinordeko izateko eskubiderik edukiko berari egotzi dakioken arrazoiagatik dibortziatutako edo banandutako ezkontideak¹⁵.

58. artikulua, agerikoa denez, seniparte-eskubidea azkentzeko arrazoiak aipatzen ditu. 59. artikulua, berriz, seniparte-eskubidea ez sortzeko kasuak jasotzen ditu. Azken horiei erreparatuz, dibortzioak gozamina kentzen dio alargunari, besterik gabe; beraz, ez da zentzuzkoa 59. artikulua dibortzio-arrazoiaren egoketari buruz hitz egitea. Dibortzioa gertatu bada, jadanik ez dago ezkontza-loturarik, arrazoiak nori egotzen zaion kontuan hartu gabe. Horregatik, 59. artikulua egogarritasunari buruz egiten duen aipamena banantze-kasuari lotu behar zaio, artikulua hitzez-hitzez kotatzen besterik eratortzen bada ere. Hari bertsutik, Euskal Autonomia Erkidegoko foru-zuzenbidea gaur egun ere “erru”aren ideia darabil, eta ez du horretan aldaketarik izan 1992. urtean legea onetsi zenetik.

4.1.2. Zenbatekoa da alargunaren senipartea?

58. artikuluko lehenengo hiru lerroek finkatzen dute zenbateko hori.

58. atala

Alargunak oinordetzailearen ondasun guztien erdiaren gozamina izango luke, ondorengoekin edo aurrekoekin batera balego.

Ondorengo zein aurrekorik ez balego, ondasun guztien bi herenaren gozamina izango luke.

¹⁵ *Foru-lege zibilak: Euskal Autonomia Erkidegoa. Nafarroako Foru Komunitatea / Leyes civiles forales: Comunidad Autónoma del País Vasco. Comunidad Foral de Navarra, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2. argitaraldia, 2005, 78. or.*

Azkenengoz, oinordetzailearen bi belaun-lerroetako tronkaleko ondasunen gainean jarriko da gozamena, lerrootako bakoitzaren edukiaren heinean.

[...]

Hortaz, Euskal Autonomia Erkidegoko foru-zuzenbidearen arabera, alargunak jarauntsiaren erdiaren gaineko gozamena du, seniparte gisa, berarekin batera pilatzen diren senipartedunak ondorengoak izan zein aurrekoak izan. Ez badago beste senipartedunik, alargunak bi herenen gaineko gozamen-eskubidea du. Gozamen horrek, betiere, azken lekuan kargatuko ditu ondasun tronkalak; begi-bistakoa denez, tronkalitatea babesteko arauak azken ondorioetaraino eramaten dira.

4.1.3. Alargunaren senipartea konmutatzea

Horixe arautzen du 58. artikuluko laugarren lerroakadak.

58. atala

[...]

Alargunaren gozamena, tronkaleko ondasunen pentzu denean, eskudiruko kapital baten truke alda dezakete tronkaleko senideek. Alargunak askatasunez erabil dezake dirutza hori eta berori dela eta, ez du gordekizuna jartzeko eta atzera emateko beharkizunik izango hurrengo lerroaldean aipatzen den moduan ezeztatzen bada gozamen hori.

[...]

Hortaz, alargunaren konmutazioa gertatuko da, gozamenak ondasun tronkalak kargatzen dituzenean bakarrik, eta konmutatzeko erabaki hori senide tronkalei aitortzen zaie. Erabakia, beraz, ez dagokio alargunari eta ez da kontuan hartzen zein ondorengorekin pilatzen den jarauntsian. Konmutazioa erabakiz gero, alargunari eskudiruzko kapitala ematen zaio, eta askatasun osoz xedatu ahal izango du diru-kopuru hori, erreserbatzeko betebeharririk gabe, salbu eta gozamena azkentzen denean alarguna berriz ezkondu delako, beste norbaitekin ezkondu-bizimodua daramalako edo ezkontza bitartean nahiz

horren ondoren ezkontzatik kanpoko seme edo alaba bat izan duelako.

4.1.4. Alargunaren eskubideak abintestato oinordetzan

Euskal Herriko Foru-zuzenbide Zibilari buruzko Legeak 69. artikuluan jasotzen ditu alargunaren eskubideak abintestato oinordetzan.

69. atala

Ondorengorik ez aurrekorik ez badago, alarguna izango da jarauntsiaren oinordeko, alboko senideak baino lehenago, tronkaleko ez diren ondasun guztietan.

Bestelakoetan, alargunak 58. atalean aitortutako seniparte-eskubideak izango ditu¹⁶.

Abintestato oinordetzan, ondasun tronkalak eta tronkalak ez direnak bereizi behar dira. Tronkaletan, aurretiaz 58. artikulua inguruan esandakoa aplikatu behar da, alegia, alargunari gozamen-eskubidea aitortzen zaio. Tronkalak ez diren ondasunetan, berriz, alarguna abintestato oinordekoa da hirugarren lekuan, hau da, ondorengorik eta aurrekorik ez dagoenean, eta alboko senideen aurretik.

4.2. Labur-bilduta

Euskal Autonomia Erkidegoan, uztailaren 1eko 3/1992 Legea aldatzen ez den bitartean, alargunak bere seniparteari eusten dio ez badago bananduta berari egotz dakioken arrazoiaren ondorioz; dibortziatuta egonez gero, ordea, ez dauka inoiz seniparte-eskubiderik. Orobat esan daiteke abintestato eskubideei buruz. Kode Zibilaren azken eraldaketa aintzat hartuta, komeniko litzateke Euskal Herriko Foru-Zuzenbide Zibilaren Legeak ere egozgarritasunaren ideia ezabatzea.

¹⁶ *Foru-lege zibilak: Euskal Autonomia Erkidegoa. Nafarroako Foru Komunitatea / Leyes civiles forales: Comunidad Autónoma del País Vasco. Comunidad Foral de Navarra, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2. argitaraldia, 2005, 82-83. orr.*

5.- BIBLIOGRAFIA

Euskarazko materialak:

—*Kode Zibila/Código Civil*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2004, 1255 orrialde.

—*Foru-lege zibilak: Euskal Autonomia Erkidegoa. Nafarroako Foru Komunitatea/Leyes civiles forales: Comunidad Autónoma del País Vasco. Comunidad Foral de Navarra*, Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 2. argitaraldia, 2005, 620 orrialde.

—*Oinordetza zuzenbidea*. F. Capilla, A. M. López, E. Roca, Mª R. Valpuesta, V. L. Montés (koord.), Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, 1997, 766 orrialde.

Gaztelaniazkoak izanik, artikulua honetarako erabili direnak:

—ALBALADEJO, M. (zuz.), *Comentarios al Código Civil y Compilaciones Forales*, EDERSA, Madrid, 1989, XI. liburukia, 412.etik 478.erako orr., eta XIII liburukia, 1. bolumena, 244.etik 268.erako orr.

—CANO TELLO, C. A., «La interpretación del artículo 834 del Código Civil (derechos del cónyuge viudo) desde la perspectiva de los Derechos históricos y de los nuevos principios del derecho de familia español», *Revista General del Derecho*, 559 (1991), 2.477.etik 2.488.erako orr.

—CÁRCABA FERNÁNDEZ, M., «Derechos del cónyuge viudo en la sucesión intestada tras la Reforma del Código Civil operada por Ley 11/1981 de 13 de mayo», *La Ley*, 1 (1986), 1177.etik 1181.erako orr.

—EGUSQUIZA BALMASEDA, M. A., *Sucesión legal y voluntaria del cónyuge en las crisis matrimoniales*, Thomson-Aranzadi, Iruña, 2003, 444. or.

—FERNÁNDEZ GONZÁLEZ-REGUERAL, M.A., «Separación conyugal: la legítima del cónyuge viudo», *La Ley*, 1 (1991), 2084.etik 2091.erako orr.

—FUGARDO ESTIVILL, J. M^a., «Los derechos del cónyuge viudo y la competencia territorial notarial en las declaraciones de herederos a intestato. Doctrina de las Audiencias Provinciales», *La Notaría*, 16 (2005), 27.etik 107.erako orr.

—MARTÍNEZ DE BEDOYA, C., *La situación del cónyuge viudo en el Derecho civil foral de Bizkaia*, foru-testuen bilduma, Bizkaiko Foru Aldundia/Deustuko Unibertsitatea, Bilbo, VII. liburukia, 1998, 468 or.

—PASTOR VITA, F. J., «Una primera aproximación al proyecto de ley de reforma del Código Civil en materia de separación y divorcio», *La Ley*, 6.235 (2005), 1.etik 11.erako orr.

—REY PORTOLÉS, J. M., «Comentarios a vuela pluma de los artículos de Derecho sucesorio (por ahora los siete primeros), reformados por la ley 11/1981, de 13 de mayo, de modificación del Código civil en materia de filiación, patria potestad y régimen económico del matrimonio», *RCDI*, 549. zenbakia, 1982, 289.etik 360.erako orr.; «Comentarios a “vuela pluma” de los artículos de Derecho sucesorio (cuatro más), reformados por la Ley 11/1981, de 13 de mayo, de modificación del Código Civil...», *RCDI*, 1982, 1535.etik 1584.erako orr.

—RODRÍGUEZ ADRADOS, A., «Los preceptos fracasados en la reforma del Código civil», *RDN*, 1981, 275.etik 317.erako orr.

—SERRANO ALONSO, E., *El nuevo matrimonio civil (Estudio de las leyes 13/2005, de 1 de julio, y 15/2005, de 8 de julio, de Reforma del Código Civil, con formularios*, Colección Estudios Jurídicos, Edisofer, Madril, 2005, 204. or.

Esther Urrutia Idoiaga